

tur enim, quando concessio talis est ut nisi deroget juri sit frivola et nullius utilitatis, et illa fit sub nomine privilegii, tunc necessario intelligi superiorem loqui de privilegio riguroso et derogante juri, quantum necessarium fuerit ut concedentis voluntas impleatur. Imo existimo idem esse etiamsi sub nomine gratiæ vel favoris concedatur, quia etiam privilegium rigorosum est gratia et favor, et tunc generica verba, ex materiæ qualitate et intentione loquentis, determinantur ad talem speciem gratiæ vel favoris, quia beneficium principis late est interpretandum, cap. *Olim*, de Verbor. significatione; ergo multo magis ad illam speciem est trahendum, quæ necessaria fuerit, ut non sit illusorium; esset autem illusorium si esset inutile. Confirmatur, quia privilegium est quædam lex privata; ergo ita ferri censenda est ut valeat, non ut pereat, sicut, in specie, de privilegio dicitur in cap. *Inter dilectos*, verbo *Ceterum*, de Fide instrument., ubi Gloss., et in dicto c. *In his* alia jura referunt.

6. *Tertia conclusio.*—Tertio, dicendum est: si jus commune sit qualificatum per specialem clausulam resistentem privilegiis, seu derogantem, et revocantem illa, necesse est ut in forma privilegii fiat mentio talis juris, vel in specie, vel sub clausula generali sufficiente ad derogandum illi juri sic fortificato; alias privilegium non valebit contra illud jus, etiamsi reddatur frustraneum et invalidum. Hanc assertionem ponit Felinus supra limitando superiorem assertionem; in illius tamen probationem solum adducit Cardin. in Clement. 4 de Censib. q. 3. Idem sumi potest ex Bart., in Extravag. *Ad reprimendum*, § *Non obstantibus*, n. 4. Ratio reddi potest, quia plus necessarium est ad derogandum legi firmiter stabilitæ, quam aliis communi modo latis, et quia clausula derogatoria addita priori legi aliquid operari debet; ergo saltem hoc operatur, ut non tam facile derogetur tali legi per privilegium simpliciter concessum. Item juxta hanc assertionem posset intelligi prior sententia, et cap. *Rescripta*, 23, q. 2, quæ est lex Codicis, tit. de Precib. Imper. offer., dicens: *Rescripta contra jus elicitæ ab omnibus judicibus præcipimus refutari*. Nam, licet intelligi possint hæc verba de rescriptis ad lites, tamen Archid. de privilegiis intelligit, et de se generalia sunt; possunt autem optime intelligi de privilegiis quæ sunt contra jus expresse resistens, et refutans similia privilegia; sicut supra dicebamus illa privilegia esse proprie

contra Concilium Tridentinum, quæ sunt contra leges Concilii habentes clausulam derogantem expresse talibus privilegiis. Sed obijci potest contra hanc assertionem ratio facta pro præcedenti, quia tunc privilegium principis esset inutile, et nullius valoris, quod est contra principia juris ibi allegata. Respondeo negari non posse quin in multis casibus privilegia etiam a principe concessa possint esse inutilia ob aliquem defectum substantialem; unde non potest hoc esse contra principia juris, quod beneficia principum permanentia esse debent, et late interpretanda, et similia quæ intelligenda sunt quatenus secundum rectam rationem et alia principia juris sustineri possint. In illo ergo casu, concedo in tali privilegio esse substantialem defectum, et ideo inutile esse, sibi que imputet, vel qui impetravit, quia non satis declaravit legis resistentiam, imo præsumitur surreptionem aliquam commisisse, vel etiam sibi imputet qui concessit, quia non satis voluntatem suam explicavit; nam eo ipso præsumitur illam non habuisse, neque ex certa scientia, et plena advertentia tale privilegium concessisse.

7. *De conjectura Panormitani, et quando habet locum.*—Atque ita in specie hujus assertionis habet locum conjectura Panormitani, quod præsumitur princeps, quando hoc modo talia concedit privilegia, per importunitatem, et consequenter per inadvertentiam, illa concessisse. Secus vero est, juxta tenorem præcedentis assertionis, quia cum morale et regulare sit ut privilegium aliquid concedat contra ordinarium jus, nulla inde præsumptio sumitur, quod princeps aperte concedens privilegium, per importunitatem aut incogitantiam, contra aliquod jus simplex et ordinarium illud concesserit: imo potius præsumitur illud non ignorasse, et nihilominus privilegium contra illud concedere voluisse. Solum ergo superest ut respondeamus ad c. *Ex parte*, ad quod aliqui respondent illud privilegium fuisse contra legem Concilii, et ideo non valuisse sine clausula expresse illi derogante, ut *non obstante*, etc., quia lex conciliaris habet hoc privilegium, ut virtute censeatur habere clausulam resistentem futuris privilegiis, etiamsi illam non exprimat. Sed contra hoc est, quia ad summum hoc procedit in conciliis generalibus. Concilium autem Lateranense, sub Alexandro, cui privilegium illud repugnabat, generale non fuit. Quod si dicatur æquiparari in hoc generalibus per assistentiam Papæ et multitudine Episcoporum qui illi interfuerunt, hæc

profecto nimia ampliatio est illius regulæ. Eo vel maxime quod nec de legibus conciliorum generalium est solidum illud principium, quando illæ leges non habent expressam clausulam repugnantem privilegiis, ut supra visum est, et specialiter dictum est de decretis Concilii Tridentini. Unde aliter respondet supra Felin. cum Innocent., ibi non reprobari privilegium, tantum quia non faciebat mentionem legis Concilii, sed ratione materiæ, quia videbatur esse parum consentanea bonis religiosorum moribus. Unde cum esset etiam contra jus, et illius derogationem non contineret, suspicionem surreptionis generabat, et nihilominus non tanquam invalidum aut surreptitium rejectum est, sed a Pontifice fuit revocatum tanquam minus conveniens. Et ita potest ille textus potius in contrarium, et pro nostra sententia induci.

8. *Quando prævalet privilegium contra prius privilegium insertum in corpore juris.*—Ex quibus consequenter sequitur privilegium concessum contra prius privilegium insertum in corpore juris, prævalere contra illud, etiamsi specialem mentionem illius non faciat, dummodo in privilegio priori non sit specialis clausula resistens contrariis privilegiis. Hoc corollarium est contra aliud Panormitani, et sequitur ex eodem fundamento, quia de privilegio inserto in jure communi idem fertur judicium quoad scientiam, vel ignorantiam, quod de ipso jure communi, ut ipse Panormitanus assumit, et tradunt Host. et Joann. Andr. in c. *Ex parte*, 1, de Decim.; ergo regulæ datæ de jure communi procedunt etiam de privilegiis in ipso insertis. Sicut ergo præsumitur princeps concedere privilegium ex certa scientia contra jus commune, ita etiam debet præsumi de privilegio juri communi inserto. Et ita sentiunt communiter juris canonici interpretes in dicto cap. 4 de Rescript., et sumitur ex Glossa in c. *Ut circa*, de Elect. in 6, verbo *Corporali*; et Domin. ibi, et aliis relatis a Fel. in dict. c. 4, n. 41 et 42; qui omnes docent contrarium esse dicendum de privilegio particulari extra jus commune existente, nam contra illud non prævalebit privilegium posterius, nisi clausulam *Non obstante*, vel similem derogantem contineat, ex eodem fundamento cum proportionem applicato, quia tale privilegium nullo modo pertinet ad commune jus, sed vel ad factum, vel ad jus privatum, quod princeps facile ignorare præsumitur, juxta cap. 4 de Constit., in 6; et ideo non censetur princeps habuisse voluntatem

derogandi illi, quando id sufficienter non declarat. Et eadem ratione idem dicendum est de jure acquisito tertii, quia etiam præjudicium illud ad factum pertinet, quod princeps ignorat, et ideo non præsumitur velle illud nisi expresse declaret, et ideo privilegium non operabitur cum tali præjudicio. Limitandum tamen est, nisi materia privilegii talis sit, ut intrinsece secum afferat præjudicium hujusmodi: tunc enim non habet locum præsumptio ignorantia, ut constat. Tamen in eo casu limitandum est privilegium, ut noceat quam minimum fieri possit. Quæ doctrina sumitur ex c. *Super eo*, de Offic. deleg., adjuncta Glossa ibi, verb. *Intentionis*, cum his quæ ibi notantur a doctoribus, et ab Abb. in cap. pen. de Cler. non resid.; Felin. in d. c. *Cum nonnulli*, in reg. 2, fallen. 2, in fin., et fallen. 4, limit. 2, ubi plures alios allegat, et infra tractando de interpretatione privilegii aliquid addemus.

CAPUT XV.

DE FORMA PRIVILEGII QUOD VOCATUR AD INSTAR.

1. Quæ hactenus diximus de forma privilegii communia fere sunt omnibus privilegiis; nunc vero explicandæ sunt nonnullæ speciales formæ concedendi privilegia, et in primis occurrit illa a qua solet aliquod privilegium *ad instar* appellari; quia nimirum unum privilegium per similitudinem vel æquiparationem ad aliud alicui prius datum, alteri conceditur. Unde, ut clarum supponimus esse possibilem hanc privilegii formam, tum quia non solum res, sed etiam nomen sumitur ex l. *Omnia*, 34, c. de Episc. et cler., tum etiam quia per se videtur res manifesta. Nam (ut diximus) de ratione privilegii tantum est ut princeps sufficienter declaret voluntatem suam, potest autem illam declarare, vel specialiter omnia explicando, vel uno verbo generali, cum relatione ad aliud in quo omnia distincte continentur. Nam et ad præceptum, et ad testamentum vel donationem, imo et ad ipsam sacramentalem confessionem potest sufficere hic relationis modus, ut si poenitens uno verbo se accuset de omnibus quæ cum sacerdote extra confessionem communicavit. Et hoc etiam confirmat usus, ut patet ex cap. 2 de Privil. in 6, ubi, licet non ponatur expresse particula *ad instar*, ponitur æquivalenter per particulam *talibus*, et per particulam *sicut illi*: simile exemplum est in leg. *Ad similitudinem*,

c. de advoc. divers. jud., et in aliis quæ Mand. refert tractatu de Priv. ad inst., q. 3.

2. *Quid significet vox Ad instar.*—Inquirunt autem jurisperiti quid significet vox illa *ad instar*, nam quidam volunt significare idem quod, ad similitudinem; alii, ad æqualitatem; alii dicunt utramque habere significationem, vel etiam plures, ut late expendit Horat. Mandos. supra, q. 1. Omissis tamen aliis usibus illius vocis, existimo in præsentia materia idem esse privilegium ad instar alterius, quod esse ad imitationem alterius, seu respicere illud tanquam exemplar ad cujus imitationem fit. Quod ex citata lege et ex communi modo concipiendi omnium satis constat. Quia vero hæc imitatio exemplaris interdum est propria, interdum metaphorica, aliquando adæquata, aliquando deficiens, dicendum est per illud *instar* significari propriam et adæquatam imitationem, ita ut mensuratum adæquetur mensuræ, et nec superet illam, nec ab illa deficiat. Probatur, quia si non esset propria imitatio non esset univoca, sed analogica, vel æquivoca concessio; et si non esset adæquata, esset incerta et ambigua, et ita utroque modo esset inutilis vel ambigua concessio. Privilegium ergo *ad instar* concedit omnem favorem et gratiam formaliter contentam in suo exemplari et in eodem sensu in quo in exemplari continetur, et cum eadem extensione vel restrictione, et non majori, neque minori, quia hoc totum spectat ad propriam et adæquatam imitationem, estque necessarium ut privilegium sit utile et certum. Et hoc sentit clare Nav. in com. de Jubilæo, not. 26, n. 2, cum Bald. in l. *Omnia*, c. de Episc. et cler.; idem confirmat et locupletat variis exemplis Mandos., supra, q. 4; et in sequenti capite amplius explicabitur, et solvetur difficultas quæ hic occurrere poterat.

3. *An aucto exemplari, privilegium ad instar augeatur, et e converso.*—Primo enim de hoc privilegio quæritur an, aucto exemplari per novas concessionem, *ad instar* augeatur et e converso. Ut, verbi gratia, si Complutensi academia concessa sunt privilegia *ad instar* Salmanticensis academiae, an facta nova accessione privilegiorum universitati Salmanticensi, intelligatur facta Complutensi, vel e contrario. Hanc quæstionem quoad priorem partem proponit Bald. in dicta leg. *Omnia*, refertque opinionem cujusdam Guiliel. negantis privilegium *ad instar* augeri ad augmentum exemplaris, quam veram esse existimo, præcise stando in vi privilegii *ad instar*, quia, quate-

nus tale est, dicit respectum imitantis aliud; dicitur autem aliquid fieri ad imitationem ejus quod jam existit seu prius factum est, non ejus quod futurum est. Et moraliter loquendo, qui concedit privilegium *ad instar*, de illo tantum cogitat quod est alteri concessum, non de futuris. Confirmatur a simili ex leg. *In testamento*, 2, ff. de Condit. et demonstrat. Nam si testator jubeat fieri sibi monumentum ad instar alterius quod est in tali loco, licet postea quod positum fuerat in exemplum, augeatur et perficiatur, non tenebitur hæres alterius vel augere quod ipse fecit, vel imitari aliud prout auctum fuit, sed prout erat tempore conditi testamenti, quia testator de illo tantum cogitavit; ergo similiter in præsentia. Nec obstat dicta l. *Omnia*, dicens: *Omnibus privilegiis, quæ eadem sancta Ecclesia vel nunc adipiscitur, vel postea merebitur.* Quin potius hæc verba confirmant dictam resolutionem; nam ut illud privilegium extenderetur ad futura, oportuit exprimi in lege; nam si solum diceret: *Concedimus hospitali privilegia ad instar Ecclesie majoris*, solum fuisset intelligendum de Ecclesia majori quoad privilegia quæ habebat: ergo ex vi particulæ *ad instar*, non potest fieri illa extensio, nisi exprimat vel saltem declaratur mentem concedentis esse ut locus privilegiatus *ad instar*, semper et in omni tempore futuro sit æqualis in privilegiis alteri loco; tunc enim isto aucto augebitur etiam ille, ut servetur æqualitas. Et hoc docuit etiam Baldus supra, et Panormit. in cap. ult. Ne cler. vel monach., n. 5; et Mandos., quæst. 9, dicens esse communem omnium opinionem.

4. Et inde a fortiori deciditur altera pars: nam licet exemplatum augeatur novis privilegiis, non ideo gaudebit illis exemplar, quia sunt simpliciter diversa, et in privilegiis non habet locum extensio per æquiparationem vel similitudinem rationis. Item exemplar non habet habitudinem ad exemplatum, licet hoc ad illud referatur, quia est illa relatio non mutua, nec etiam exemplatum est causa sui exemplaris, et novum privilegium, quod ei additur, nullo modo datur per respectum ad exemplar; ergo non est cur redundet in ipsum exemplar. Quin imo, licet in privilegio *ad instar* contingat aliquando extendi ad futura, quia in eo exprimitur, vel de servanda semper æqualitate sufficienter disponatur, hoc non potest usu venire respectu exemplaris, nisi nova concessio illi fiat, seu declaretur ut illa æqualitas semper sit reciproca. Nam cum privi-

legium priori loco concessum antecesserit sine ullo respectu ad posterius, non potest mutari propter mutationem subsequentis.

5. *Secundum quæsitum.*—Secundo, quæri potest an, abrogato, vel quomodolibet amisso aut destructo exemplari, intelligatur revocatum, amissum, vel destructum privilegium *ad instar*. Respondeo non censi revocatum. Ita docet Bald. supra, cum eodem Guilielm., Panormitan., n. 6, et Mandos., quæstione 6, et Navarr. supra, n. 8. Et ratio est clara, quia privilegium *ad instar* in re ipsa est distinctum a suo exemplari, et non est correlative ejus, neque ab illo pendet in conservari, quia verba privilegii absoluta sunt, ut supponimus, et ex vi particulæ *ad instar* non sequitur talis dependentia. Imo, in rigore loquendo, privilegium quod ponitur in exemplum non est propria et per se causa alterius, sed ponitur tantum ad determinandam significationem generalium verborum, quibus privilegium *ad instar* conceditur: facta autem illa determinatione, et cognita qualitate, et modo privilegii sic concessi, nulla ratio dependentiæ inter illa privilegia relinquitur; et quamvis demus illam esse propriam causalitatem exemplarem, hæc non est talis ut ab existentia exemplaris pendeat exemplatum, postquam factum est: sic enim videmus multas res vel ædificia fieri *instar* aliorum, quæ postea manent, licet exemplaria destruantur. Igitur, destructo loco ad cujus *instar* alius privilegium accepit, durat privilegium concessum posteriori loco, etiamsi in priori destructum sit. Multoque magis revocato privilegio *ad instar*, non revocatur aliud ad cujus *instar* concessum fuerat, quia est omnino prius et absolutum, atque independens a posteriori. Et ex hoc principio infert Panorm. supra, quando conceditur privilegium *ad instar* alicujus juris, vel potestatis, licet postea restringatur exemplar, non propterea restringi privilegium *ad instar*. Exemplum ponit in Clemen. *Dudum*, de Sepul., ubi declaratur privilegium absolvendi concessum mendicantibus, legitime presentatis, seu approbatis ab Episcopis, extendi ad omnes casus, præterquam ad eos qui reservantur a jure respectu parochorum. Ait enim quod, licet postea Episcopi casus reservent parochis sibi subjectis, nihilominus privilegium religiosorum non restringetur, quia est concessum *ad instar* illius potestatis quam habebant curati eo tempore quo privilegium fuit concessum. Quæ sententia satis communis est, et fortasse vera, ut late prosequitur Em-

man Roder., tom. 1 Regular. Quæst., q. 61, art. 2; et de illa suo loco dicemus. Nam propria ratio (ut opinor) non ex tempore concessionis, sed ex illa particula *a jure* sumenda est: reservatio enim particularis Episcopi non est a jure, et ideo non obstaret, etiamsi antea esset, et ita non recte ibi accommodatur præsens resolutio ex ratione privilegii *ad instar*.

6. *Primum quæsitum cum responsione.*—Sed quid, si contingat concedi privilegium *ad instar*, et postea nullum inveniri privilegium in loco, aut persona, vel corpore, ad cujus *instar* alteri est privilegium concessum. Respondeo tale privilegium *ad instar* ex vi illius generalis clausulæ nihil operari; neque esse validum, si in eo nihil aliud exprimitur, et exemplum non invenitur. Hæc est communis sententia doctorum, quos statim referam, et ratio est evidens quia illa concessio generalis manet incerta, et non potest ad particularia determinari; ergo est inutilis, quia actiones morales et humanæ sunt circa particularia. Et confirmatur a simili ex l. *Si sic legatum*, 75, § *Si mihi*, ff. de Legat. 1, ibi: *Si quantitas non sit adjecta, evidenti ratione nihil debetur, quia non apparet, quantum fuerit legatum.* Dices: tunc prudenti arbitrio determinari poterit modus, et quantitas, vel qualitas privilegii, considerata conditione materiæ et personarum, et conjectata mente concedentis: sic enim in dicta l. *In testamento*, dicitur, si testator jusserit sibi monumentum fieri *instar* alterius existentis in tali loco, et ibi nullum monumentum inventum fuerit, non obligari hæredem ad faciendum monumentum simile alteri, obligari tamen ad faciendum monumentum decens, juxta vires hereditatis et conditiones defuncti. Respondetur in præsentia materia non habere locum hoc arbitrium sine recurso ad eum qui privilegium concessit, quia ad illum spectat, et non ad alium, quod non habet locum in testatore, qui post mortem non potest mentem suam interpretari: auctor autem privilegii semper id potest, quia, licet personæ mutantur, semper eadem cathedra perseverat, quia sedes non moritur. Item in casu illius legis constabat satis de voluntate illius testatoris, quoad legati substantiam, determinatio vero quoad modum non fuit ita dependens ab exemplari ex mente testatoris, ut illa deficiente fuerit omittenda principalis voluntas, quia nec illa posita fuit ut necessaria conditio, nec est ulla conjectura ad id præsumendum, juxta ea quæ in simili late dixi lib. 4, de Vot., cap. 7 et 8.